

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode

Br. 00-63-8/18-
Podgorica, 22. februar 2018. godine

IZVJEŠTAJ O RADU
ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE,
KAO RADNOG TIJELA NADLEŽNOG ZA
NADZOR NAD PRIMJENOM I PRAĆENJEM POŠTOVANJA
ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA ZA 2017. GODINU

S A D R Ž A J

UVOD	3
INFORMACIJA O PRIJAVAMA ZA KRŠENJE ODREDBI ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA	4
AKTIVNOSTI U VEZI SA ETIČKIM KODEKSOM POSLANIKA REALIZOVANE TOKOM 2017. GODINE.....	4
RAZMATRANJE DEŠAVANJA U SKUPŠTINI CRNE GORE NASTALIH NAKON SJEDNICE PRVOG VANREDNOG ZASIJEDANJA SKUPŠTINE U 2017. GODINI, ODRŽANE 15. FEBRUARA 2017. GODINE.....	6
Z A K L J U Č A K.....	8

UVOD

U Izvještaju o radu Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2017. godinu predstavljene su aktivnosti realizovane tokom navedene kalendarske godine.

Podsjećanja radi, Skupština Crne Gore 25. saziva na Petoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2014. godini, dana 9. decembra 2014. godine, donijela je Etički kodeks poslanika.

Etički kodeks poslanika objavljen je u „Službenom listu Crne Gore“, broj 52/14, od 16. decembra 2014. godine.

Članom 14 Etičkog kodeksa poslanika propisano je:

„Nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Kodeksa u nadležnosti je Odbora za ljudska prava i slobode (u daljem tekstu Odbor).

Zamjenik predsjednika Odbora saziva na sjednicu Odbor i predlaže dnevni red sa aktima koji se odnose na povredu Kodeksa.

Odbor je dužan da vodi evidenciju o svim aktivnostima i sačini godišnji izvještaj o radu (u daljem tekstu Izvještaj).

Skupština može jednom godišnje da razmatra Izvještaj Odbora.“

Odbor za ljudska prava i slobode podnosi ovaj Izvještaj u skladu sa članom 14 stav 3 Etičkog kodeksa poslanika.

Kao što je navedeno u prethodnom Izvještaju o radu Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2016. godinu, u dosadašnjem periodu nije bilo uslova za pretpostavljenu primjenu Kodeksa. Takođe, Odbor za ljudska prava i slobode, kao radno tijelo nadležno za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika, od njegovog usvajanja, kao rezultat kompromisa, je uočavao manjkavost normi Kodeksa i nedjelotvornost njegove primjene.

Kao što je već navedeno, shodno članu 14 stav 2 Etičkog kodeksa poslanika zamjenik predsjednika Odbora saziva na sjednicu Odbor i predlaže dnevni red sa aktima koji se odnose na povredu Kodeksa, iz čega se da zaključiti da bi ovaj Izvještaj trebalo da potpiše zamjenik predsjednika Odbora.

Međutim, imajući u vidu činjenicu da Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 26. saziva još uvijek nema zamjenika predsjednika Odbora, što je prouzrokovano bojkotom Skupštine i radnih tijela od strane svih opozicionih partija do oktobra 2017, a od tada selektivnim bojkotom od strane pojedinih opozicionih partija **predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković potpisuje ovaj Izvještaj koji je sačinjen kako bi se ispoštovao član 14 stav 3 Etičkog kodeksa poslanika, predstavile aktivnosti Odbora u ovoj oblasti tokom 2017. godine, ali i ukazalo na nemogućnost funkcionisanja Odbora za ljudska prava i slobode u dijelu nadležnosti koja mu je propisana članom 14 Etičkog kodeksa poslanika i na nedjelotvornost odredaba Kodeksa.**

Ključni problem u primjeni prouzrokovan je time što je članom 14 stav 2 Kodeksa propisano da zamjenik predsjednika Odbora saziva na sjednicu Odbor i predlaže dnevni red sa aktima koji se odnose na povredu Kodeksa, a koji bi trebalo precizirati u slučajevima kada zamjenik predsjednika ne sazove sjednicu.

****

Aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika, prethodno su predstavljene u:

- **Izveštaju o radu Odbora za ljudska prava i slobode u 2015. i prvom kvartalu 2016. godine**, usvojenom na 64. sjednici Odbora, održanoj 25. maja 2016. godine,
- **Izveštaju o radu Odbora za ljudska prava i slobode u 2016. godini**, usvojenom na Trećoj sjednici Odbora, održanoj 7. marta 2017,
- **Izveštaju o radu Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2016. godinu**, usvojenom na Petoj sjednici Odbora, održanoj 24. aprila 2017. godine i
- **Izveštaju o radu Odbora za ljudska prava i slobode u 2017. godini**, usvojenom na 16. sjednici Odbora, 28. decembra 2017. godine.

****

INFORMACIJA O PRIJAVAMA ZA KRŠENJE ODREDBI ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA

Tokom 2017. godine Odboru za ljudska prava i slobode nije dostavljena nijedna prijava za kršenje odredbi Etičkog kodeksa poslanika.

AKTIVNOSTI U VEZI SA ETIČKIM KODEKSOM POSLANIKA REALIZOVANE TOKOM 2017. GODINE

- (1) Razmatranje i usvajanje Izveštaja o radu Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2016. godinu na Petoj sjednici Odbora, održanoj 24. aprila 2017. godine**

Odbor za ljudska prava i slobode na Petoj sjednici, 24. aprila 2017. razmotrio je i jednoglasno usvojio **Izveštaj o radu Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2016. godinu**, koji Odbor sačinjava shodno članu 14 stav 3 Etičkog kodeksa poslanika.

Izveštajem su obuhvaćene sve aktivnosti koje se tiču Kodeksa od njegovog usvajanja u decembru 2014. do aprila 2017. Izveštaj je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore na dalji postupak. Takođe, Izveštaj je objavljen na web sajtu Skupštine Crne Gore, u folderu Pete sjednice Odbora za ljudska prava i slobode.

- (2) Radionica „Etika i sprječavanje sukoba interesa“, održana u Podgorici, 8. marta 2017. godine**

Svjesni važnosti poštovanja zakonskih propisa, Poslovnika Skupštine i Etičkog kodeksa poslanika, a u cilju detaljnijeg informisanja o etičkim normama i pravilima dobrog ponašanja, poslanici Skupštine Crne Gore (članovi Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za antikorupciju) učestvovali su na **Radionici „Etika i sprječavanje sukoba interesa“**, održanoj u Podgorici 8. marta 2017. godine. Radionicu je organizovao Savjet Evrope u okviru

Horizontalnog programa za Zapadni Balkan i Tursku – Projekta za borbu protiv ekonomskog kriminala u Crnoj Gori, a vodio je ekspert Savjeta Evrope Quentin Reed.

Na Radionici ekspert Quentin Reed je predstavio **Nacrt smjernica za poslanike**, pripremljen na osnovu informacija o praktičnoj primjeni regulatornog okvira za etiku i sprječavanje sukoba interesa kod poslanika, prikupljenih tokom sastanaka sa nadležnim subjektima u decembru 2016.

Nakon održane Radionice sačinjena je Informacija o učešću predsjednika i članova Odbora za ljudska prava i slobode na Radionici „Etika i sprječavanje sukoba interesa“ koja je usvojena na Četvrtoj sjednici Odbora, održanoj 28. marta 2017. godine. Informacija je objavljena na web sajtu Skupštine, u folderu Četvrte sjednice Odbora za ljudska prava i slobode.

(3) Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa šeficom Programske kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori, Angelom Longo i projekt menadžerkom u Kancelariji Savjeta Evrope Anom Selić, održan u Podgorici, 10. oktobra 2017. godine

Šefica Programske kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori, Angela Longo je informisala Predsjednika Odbora da planiraju uspostavljanje kontinuiranog godišnjeg programa edukacije o etici i integritetu za poslanike Skupštine Crne Gore kako bi se doprinijelo i ispunjavanju preporuka GRECO-a upućenih Crnoj Gori. Radi realizacije ovih aktivnosti, smatraju neophodnim i formalno definisanje saradnje sa Agencijom za sprječavanje korupcije čiji predstavnici će držati obuke za poslanike, dok će Kancelarija Savjeta Evrope finansijski podržati ove aktivnosti.

(4) Obuka na temu „Etički standardi, dobro ponašanje i sprječavanje sukoba interesa“, održana u Podgorici, 18. oktobra 2017. godine

Poslanici Skupštine Crne Gore (članovi Odbora za ljudska prava i slobode, Odbora za antikorupciju, Odbora za rodnu ravnopravnost i Administrativnog odbora) pohađali su **Obuku na temu „Etički standardi, dobro ponašanje i sprječavanje sukoba interesa“**, organizovanu u okviru Horizontalnog programa za Zapadni Balkan i Tursku – Projekta za borbu protiv ekonomskog kriminala u Crnoj Gori, u Podgorici 18. oktobra 2017.

Cilj ove aktivnosti bio je da obuču poslanike za primjenu **Smjernica dobrog ponašanja** koje bi trebalo da doprinesu ispunjavanju preporuka iz GRECO Izvještaja IV Evaluacione runde, kojima se sugeriše da se obezbijedi uspostavljanje mehanizma za promovisanje Etičkog kodeksa za poslanike i podizanje njihove svijesti o standardima koji se očekuju od njih, ali i primjenu takvih standarda kada je to potrebno, kao i da se uvede zahtjev za ad hoc prijavljivanje sukoba interesa kada isti nastane između privatnih interesa pojedinih poslanika i pitanja koje se razmatra u skupštinskoj proceduri. Na Obuci poslanici su informisani da je Agencija za sprječavanje korupcije pripremila **Obrasce za službenu zabilješku o lobističkom kontaktu, prijavu nedozvoljenog lobiranja ili drugog kršenja Zakona o lobiranju i prijavu svih kontakata/prijedloga za izmjene zakona i drugih opštih pravnih akata, predatih od strane pravnih i fizičkih lica.**

Izraženo je očekivanje da će sprovođenje Smjernica dobrog ponašanja doprinijeti dobroj klimi na zasjedanjima Skupštine i njenih radnih tijela, kao i većem povjerenju građana u Parlament.

Nakon održane Obuke, sačinjena je Informacija o učešću predsjednika i članova Odbora za ljudska prava i slobode na Obuci „Etički standardi, dobro ponašanje i sprječavanje sukoba interesa“ koja je usvojena na 12. sjednici Odbora, održanoj 4. decembra 2017. godine.

Na istoj sjednici **Odbor je usvojio Smjernice dobrog ponašanja, koje je sačinio ekspert Savjeta Evrope Quentin Reed.**

Informacija i Smjernice su objavljeni na web sajtu Skupštine, u folderu 12. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode.

*****

RAZMATRANJE DEŠAVANJA U SKUPŠTINI CRNE GORE
NASTALIH NAKON SJEDNICE PRVOG VANREDNOG ZASIJEDANJA SKUPŠTINE U 2017. GODINI,
ODRŽANE 15. FEBRUARA 2017. GODINE

Odbor za ljudska prava i slobode, na Trećoj sjednici, održanoj 7. marta 2017. godine razmotrio je dešavanja u Skupštini Crne Gore nastala nakon sjednice Prvog vanrednog zasijedanja Skupštine u 2017. godini, održane 15. februara 2017. godine. Riječ je o sjednici na kojoj je dato odobrenje za pokretanje krivičnog postupka i određivanje pritvora za poslanike Demokratskog fronta Andriju Mandića i Milana Kneževića.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika, je ocijenio da smo u posljednje vrijeme nažalost sve češće svjedoci incidentnih situacija u kojima se u krajnje neprimjerenoj atmosferi i komunikaciji u Skupštini Crne Gore dešavaju i fizički nasrtaji pojedinih poslanika Demokratskog fronta na njihove kolege ili druge učesnike na sjednicama Skupštine, kao i da se iznose teške riječi i uvrede.

Konkretni incident kojim se Odbor bavio na Trećoj sjednici Odbora je bio samo jedan u nizu incidenata kojima se kontinuirano prenosi retorika i ponašanje sa ulice od strane poslanika Demokratskog fronta u Skupštinu Crne Gore, čime se narušava integritet Skupštine kao institucije i autoritet ostalih poslanika.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su osudili ponašanje dijela opozicionih poslanika uz ocjenu da poslanici treba da budu primjer u ophođenju prema kolegama i građanima. Na sjednici je istaknuto da nasilničko, necivilizovano ponašanje i vrijeđanje zaslužuje najoštrije osude i država mora da preduzme sve zakonom definisane mjere da se takve stvari ne bi ponovile, a vinovnici tih događaja treba na adekvatan način da odgovaraju pred nadležnim organima.

Nakon rasprave, Odbor za ljudska prava i slobode je, povodom razmatranja dešavanja u Skupštini Crne Gore nastalih nakon sjednice Prvog vanrednog zasijedanja Skupštine u 2017. godini, održane 15. februara 2017. godine, jednoglasno (sa šest glasova „za“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode oštro osuđuje ponašanje pojedinih poslanika Demokratskog fronta u Skupštini Crne Gore nakon sjednice Prvog vanrednog zasijedanja Skupštine u 2017. godini, održane 15. februara 2017. godine na kojoj je dato odobrenje za pokretanje krivičnog postupka i određivanje pritvora za poslanike Demokratskog fronta Andriju Mandića i Milana Kneževića.

Odbor ocjenjuje da agresivno, nasilničko i neprimjereno ponašanje dijela poslanika Demokratskog fronta, fizički nasrtaji na poslanike Demokratske partije socijalista i korišćenje uvredljivih izraza, uključujući uvrede po osnovu nacionalne i vjerske pripadnosti, invaliditeta i drugih ličnih svojstava, predstavljaju grubo kršenje standarda i praksi u zaštiti ljudskih prava. Odbor smatra da je prikazano ponašanje nedopustivo i neprihvatljivo u demokratskom društvu, a pogotovo je za osudu ukoliko je manifestovano od strane poslanika, predstavnika naroda, koji su shodno članu 6 stav 1 Etičkog kodeksa poslanika dužni da u vršenju funkcije sa najvećom pažnjom i osjećajem vlastite odgovornosti poštuju ličnost svakog pojedinca i Skupštinu, izbjegavajući svaki postupak koji može narušiti njihov integritet i dostojanstvo.

2. Odbor osuđuje ponašanje pojedinih poslanika Demokratskog fronta nakon sjednice Prvog vanrednog zasijedanja Skupštine u 2017. godini kojim je očigledno povrijeđeno pravo poslanika Demokratske partije socijalista na dostojanstvo, ugled i čast, jer uvrede koje su uputili pojedini poslanici Demokratskog fronta predstavljaju zloupotrebu slobode izražavanja i ne odražavaju kulturu dijaloga.

Odbor podsjeća da je, u skladu sa članom 6 stav 3 Ustava Crne Gore, svako obavezan da poštuje prava i slobode drugih, a da se članom 47 Ustava svakom garantuje sloboda izražavanja govorom, pisanom riječju, slikom ili na drugi način, ali se pravo na slobodu izražavanja može ograničiti samo pravom drugoga na dostojanstvo, ugled i čast i ako se ugrožava javni moral ili bezbjednost Crne Gore.

I pored toga što se od poslanika, kao predstavnika građana očekuje da se više od svih zalažu za demokratiju, vladavinu prava, poštovanje ljudskih prava i sloboda, toleranciju, međusobno uvažavanje i razumijevanje, pojedini poslanici Demokratskog fronta su pred očima cjelokupne crnogorske javnosti, a i međunarodne zajednice, prikazali nedostojno ponašanje koje treba osuditi i sankcionisati svim raspoloživim zakonskim sredstvima.

3. Odbor za ljudska prava i slobode, kao radno tijelo nadležno za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika, od njegovog usvajanja uočava manjkavost normi Kodeksa i nedjelotvornost njegove primjene.

Nedjelotvornost primjene Kodeksa nameće potrebu izmjena i dopuna Etičkog kodeksa poslanika, te stoga Odbor poziva Kolegijum predsjednika Skupštine da preduzme aktivnosti na izmjenama i dopunama ovog akta u cilju njegove efikasnije primjene u praksi.

4. Odbor konstatuje da, iako su crnogorski mediji ažurno izvještavali o događajima nastalim nakon sjednice Prvog vanrednog zasijedanja Skupštine u 2017. godini, Sindikat medija osudio ponašanje poslanika i obezbjeđenja u Skupštini Crne Gore prema medijskom radniku, izostala je očekivana osuda fizičkih i verbalnih napada na poslanike Demokratske partije socijalista kojima je svjedok bila cijela crnogorska javnost.

5. Iznenaduje „muk“ brojnih nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava koje se ovog puta nijesu oglasile i osudile neprimjereno ponašanje poslanika Demokratskog fronta u Skupštini 15. februara 2017. godine, a koje se svako malo oglašavaju povodom aktuelnih dešavanja u crnogorskoj javnosti.

6. Kontinuiranim prenošenjem retorike i ponašanja sa ulice od strane poslanika Demokratskog fronta u Skupštinu Crne Gore narušava se integritet Skupštine kao institucije i autoritet ostalih poslanika, čime se nanosi šteta demokratskim procesima i ometa napredak države u evroatlantskim integracijama. Odbor apeluje na poštovanje ljudskih prava, kulturu dijaloga i toleranciju u Skupštini, svim drugim institucijama i cjelokupnom crnogorskom društvu.

Odbor je uvjeren da će uslijediti efikasna, na Ustavu i zakonu zasnovana reakcija nadležnih organa povodom konkretnog slučaja.

Zaključak Odbora dostavljen je Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, a medijima je upućeno Saopštenje.

ZAKLJUČAK

Odbor za ljudska prava i slobode, kao radno tijelo nadležno za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika, od njegovog usvajanja u decembru 2014. godine uočava manjkavost normi Kodeksa i nedjelotvornost njegove primjene.

Kako bi se očuvalo, unaprijedilo i afirmisalo dostojanstvo i ugled poslanika Skupštine Crne Gore i jačalo povjerenje građana prema Skupštini, što su i ciljevi Etičkog kodeksa poslanika, neophodno je stvoriti pretpostavke za njegovu efikasnu primjenu.

Manjkavost normi, među kojima je član 14 stav 2 Kodeksa, kojim nije precizirano ko saziva sjednicu Odbora kada je ne sazove zamjenik predsjednika, kao i činjenica da zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode tokom prethodnog 25. saziva Skupštine Crne Gore nijednom nije sazvala sjednicu Odbora povodom pet prijava za kršenje Kodeksa, podnesenih u 2016. i 2015. godini, doveli su do nemogućnosti faktičke primjene Kodeksa.

Stoga, kako bi se riješili problemi u vezi sa sazivanjem sjednice Odbora povodom prijava za kršenje Kodeksa, sazivanje sjednice je potrebno regulisati na način na koji je Poslovníkom regulisano sazivanje sjednica radnih tijela.

Za očuvanje ugleda Parlamenta veoma je važno da poslanici koji se ne rukovode opštim etičkim principima i pravilima ponašanja (kao što su: objektivnost, odgovornost, uzajamno poštovanje i uvažavanje, kao i poštovanje ugleda Skupštine) i krše odredbe Kodeksa budu adekvatno sankcionisani. Imajući u vidu da mjere propisane važećim Kodeksom nijesu adekvatne i dovoljno rigorozne, potrebno ih je pooštriti kako bi se doprinijelo poštovanju etičkih načela i standarda ponašanja obavezujućih za poslanike u obavljanju njihovih dužnosti. Takođe, potrebno je preispitati da li nadzorom nad primjenom Etičkog kodeksa poslanika treba da se bavi Odbor za ljudska prava i slobode ili neko drugo radno tijelo.

Važno je podsjetiti da je Skupština Crne Gore 26. saziva na Četrnaestoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2017. godini, 26. jula 2017. godine donijela Odluku o izmjenama i dopunama Poslovníka Skupštine Crne Gore kojom su preciznije definisane norme koje se tiču održavanja reda na sjednicama Skupštine, kao i na sjednicama radnih tijela Skupštine. Detaljno su propisane mjere koje predsjednik Skupštine, odnosno predsjednik radnog tijela može preduzeti u slučaju povrede reda na sjednici. Utvrđeno je vrijeme trajanja izrečenih mjera, iznosi novčanih kazni, kao i nadležnost Administrativnog odbora za donošenje odluke o novčanoj kazni poslaniku na osnovu izrečene mjere.

Zbog nedjelotvornosti primjene Kodeksa nametnuta je potreba izmjena i dopuna Etičkog kodeksa poslanika, zbog čega je Odbor za ljudska prava i slobode Zaključak (Saopštenjem obavijestio javnost) donesen na Trećoj sjednici, 7. marta 2017. godine, dostavio Kolegijumu Predsjednika Skupštine i pozvao da preduzme aktivnosti na izmjenama i dopunama ovog akta radi njegove efikasnije primjene u praksi.

Odbor očekuje da će se, nakon izmjena Kodeksa, stvoriti pretpostavke da isti zaživi u praksi i ne bude “mrtvo slovo na papiru”.

Odbor za ljudska prava i slobode će i u narednom periodu, u saradnji sa nadležnim organima, međunarodnim organizacijama i civilnim sektorom, sprovoditi aktivnosti u cilju promocije Etičkog kodeksa i podizanja svijesti poslanika o standardima ponašanja koji se od njih očekuju.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković